

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt. félévre 2 frt 50 kr. negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt.

Egyes szám ára 10 kr.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társszerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szóig 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 frtál több.

A nemzet föltámadása.

(D.) Kettős ünnep, kettős föltámadás van ma! Az egyik, a Jézus föltámadása, a kereszténység alapvető ünnepe, az üdvözítő hit napja: a másik, a nemzetátalakító nagy nap, az újjászületett Magyarország jubiláris napja. Szent áhitattal ünneplem az elsőt, mert a bűn rabságából váltott meg; hazafias lelkem egész melegevel köszöntöm a másikat, mert az elavult intézmények és a jogtipró osztrák kormány rabigájából szabadságra vezette nemzetemet.

Mindkét ünnep a szabadság emléknapja tehát! Amarra négyezer évig vártak a népek milliói; ezért egy félszázadon át küzdött, áldozott a már halni indult nemzetünk. Úgy van. 1848 április 11-ke az új Magyarország születésnapja. Ma ennek 50 éves évfordulóját ünnepeljük.

A történelmét ismerő magyar, aki tudja, ötven év előtt mit jelentett ez a nap; aki ismeri, mit jelentett nemzetünk fejlődésében, mit jelentett különösen a szatmári béke óta lefolyt előző száz esztendő korszakkal szemben: annak ma örömtől dobban meg a szíve; az imádatl borul le a Gondviselés előtt és hálával idézi vissza emlékezetébe azon nagy férfiak neveit, a kik ezt a napot történelmünkben megteremtették.

Mi volt a magyar 1848 előtt? Mi volt 1711. év, vagyis a szatmári béke óta? Álomba ringatott, közönybe sülyedt, önmagáról lemondott s korlátolt helyi életet élő nemzet. Mikor a törökkel és osztrákkal viselt háborúk kimerítették erejét; mikor II. Rákóczy Ferenczel az utolsó szabadságszerető, kuruc is itt hagyta az országot, mert a megadásnál jobban szeretvén a függetlenséget, a szószegő osztrákkal való szövetség helyett inkább a száműzetést választotta: a megkötött szatmári békével az elkorcsosodás, az elnemzetietlenedés korszaka következett be a nemzetre. Az önálló magyar nemzet csak a papiroson létezett ezután, a rég óhajtott béke nemzeti életébe került.

Az osztrák tartományok mintájára a Bécsben székelő udvari kancellariával s ennek alárendelt helytartó-tanáccsal, melyekre a nemzetnek nem volt befolyása, kormányozta a király az országot, rende-

letekkel. Hadseregéről is lemondott a nemzet. S midőn önálló állami lététől megfosztotta, ugyanakkor ugyanaz a Bécs megrontotta a nemzet szellemét is. Az arisztokraciát magához csábította, úgy hogy az elfelejtette nemzeti nyelvét, idegen divatot, idegen szokásokat öltött magára.

A tulajdonképeni nemzetet, a nemességet pedig a korszellem által meghaladt rendi alkotmány békői tartották fogva. Ez nem ismert többé más érdeket, mint osztályérdeket s ennek szolgált az ország népének nagy részét kitevő jobbagyság is. A nemesség megőrizte ugyan a nemzeti jellemet és nyelvet, mert magába zárkózva az idegen műveltséggel nem érintkezett, de ezzel az előnnyel aztán együtt járt a nyersesség és műveletlenség is. Bessenyeji Pontyija ennek típusa.

Az irodalom elhalt, a magasabb eszmények elvesztették erejüket.

A jobbagyság fizette a pénz- és vér-adót és dolgozott; a nemes őrizte régi privilégiumait, nem dolgozott és nem fizetett; az arisztokracia pedig az udvar körül sütkérezett. A törvény védte a nemest, a jobbagy törvényen kívül állott; a föld kötve, vajjon a népség nagy része miért lelkesedett volna érte? Ilyen légkörben nem teremnek nagy gondolatok, megakad a haladás, minden eltörpül s a sülyedt nemzedéken csak a nyomorult jelen uralodik. Így volt a nemzet III. Károly, Mária Terézia és II. József alatt.

1790-el a Bessenyeivel újra éledt irodalom hatása alatt némi föleszmélés állott be, de mert a Martinovics-féle összeesküvés tulhajtotta a szabadság eszméjét s a napoleoni korszak háborúi is elfoglalták a nemzetet, maradt minden a régiben; de sőt a sz. szövetséggel újabb elnyomatás következett a népekre, mi reánk a Metternich korszaka, a jelen század elején.

Mint más európai nemzeteknél, úgy történt nálunk is. A kormányok szabadsággal biztatták a népeket, míg segítségükkel I. Napoleont leverni sikerült. De amint a korzikai hősből, az európai trónok rettegett ostorából sz. ilonai csendes fogoly lett, megfélemedtek mindenről, a népek véráldozatait elnyomással fizették vissza — a kormányok.

Csakhogy a napoleoni fegyverekkel

széthordott szabadsági eszme többé elnyomható nem volt.

A magyar is föleszmélt teljesen, nemcsak szolgáltságának, de elmaradottságának tudatára is emelkedett. Megszólaltak költői; Berzsenyi „Romlásnak indult hajdan erős magyar”-ja megrázkódtatta a magyar szívet; Kisfaludy Sándor „Himfy”-jére ámulat fogta el, hogy magyarul ilyen is lehet irni. Virág „Századai”-ban a nemzet multját tárta föl; Kölcsey, Kisfaludy Károly, Vörösmarty egymásután szólalnak meg; ez utóbbinak „Zalán futása” egy kiáltás volt a honfoglalók unokáihoz: és ti elhagynátok veszni e dicsőn szerzett hazát?

Majd 1825-el támadt a nagy Széchenyi István, kitűzve a gazdasági, a társadalmi és a nemzeti reformok egész sorát. Ő a világlátott férfiú látta, ő érezte át teljesen, mennyire el vagyunk maradva; látta, hogy Magyarországon csak az újjászületés segíthet, ha a nagyban előrehaladt nyugati nemzetek sorából kitörültni nem akar. Lángszavára egy a történelemben páratlan jelenség fejlődik ki nálunk: maga a nemesség kiválóbb része kezdi belátni, hogy az osztályérdek s a rendi alkotmány ellentétben állanak a nemzet érdekeivel. S megkezdi a küzdelmet az ősi alkotmány ellen. Akarja pótolni a demokraciát s elvégezni azt a munkát, mit másutt a polgárság végzett.

A Metternichtől vezetett kormány folyton akadékoskodott, adminisztrátorokkal boldogította a megyéket, a reformok szüksége nem fért a fejébe, jöllehet mindenki érezte azok szükségét. Így növekedett folyton az ellenzék, mert az már régi tapasztalás, hogy a kormányok hajtják forradalmakba a népeket. 1825 óta valószínű forrongás szállta meg a lelkeket; a költőkhöz most már a hírlapírók gárdája is csatlakozott és élesztette a szellemet. Kossuth Lajos tolla hadsereggel ért föl. Az országgyűlésen a konzervatív-párt ellen küzdött a reform-párt. Az 1832/6-ki, az 1843/4-ki országgyűlések már jelezték az új idők lehellenét, mutatták, hogy az ország válság előtt áll.

Soha Magyarország annyi jeles férfit nem mutatott föl egyszerre, akiknek mind-egyike ki akarta venni a maga részét a munkából. Így jutott a nemzet az 1848-ik

évhez. Ezen év a forradalmak éve Európában, mihez lökést a párizsi februári forradalom adott. Ez a mozgalom hozta meg nekünk is a március, márciusban a bécsi forradalom hatása alatt: 15-ét; s amit a legvérmesebbek se mertek remélni oly rövid idő alatt, a márc. 15-ki pesti mozgalom folytán, melynek rögtön eredménye a szabad sajtó kikiáltása volt, néhány hét alatt meghozta a március és április hónap az új törvények egész sorát, melyekben az ujjaszületett Magyarország foglaltatott. Ezeket szentesítette V. Ferdinánd április 11-én.

Magyarország demokratikus állammá lett, megszűnt a rendi alkotmány, meg a társadalmi tagozottság és az ország az egyenlőség és szabadság alapján új életet nyert.

A nemesi kiváltságok eltöröltetvén, kimondatott a közös teherviselés, a törvény előtti egyenlőség. Megszűnt az urbér, robot, dézsma, meg a papi tized és az ősiség. Népképviselői alapján felelős miniszteriumot kapott az ország, a választói jog mérsékelt censushoz lett kötve és a ki választó, az választható is.

Kimondatott a sajtó szabadság, az oktatás és tanulás szabadsága, a vallás-egyenlőség. Pesten évenként országgyűlés tartandó és Erdély az anyaországgal egyesített.

Föllélegzett a föld és az ember, szabad lett a magyar haza. Az egész országban Te Deum hangzott. Meg volt nyitva a haladás útja s az ur és jobbágyja mint egyenjogú polgárok fogtak kezét egymással, egy jobb jövő elé állítva.

Ezt a mélyeséges eszmei tartalmat, ezt az új jogot ünnepeljük a mai jubileumon. Hazánk ujjaszületését. Ujjongott akkor örömeiben a nemzet, mert nem valamely pártnak, nem egyes embernek: egy nemzetnek győzelme volt az. És ők tudták legjobban megbecsülni e győzelem értékét, mert ők voltak a szomorú multnak is osztályosai.

Ha nem minden úgy fejlődött, amint a lerakott alap kívánta; ha az egykori jobbágy nem érte el azt a jólétet, melyet a törvény biztosított neki; ha a szabadság az emberek kezében sokszor torzképpé alakult: az emberi visszaélés hibája ez, mely az emberi fejlődéstől elválaszthatatlan.

A lerakott új alapon csak 1867 óta fejlődik hazánk; de az elért eredmények mutatják az alap jóságát; ezen rövid idő alatt többet haladtunk, mint akár fél évezreden át a multban. És a jövő a mienk. Kéz kézhez fogva, kötelességeinket teljesítve és testvérként szeretve egymást: építsük ki az eszmei tartalmat, mely az 1848-iki törvényhozásba letétt s akkor majd erős, szabad és boldog lesz hazánk s benne az egységes magyar nemzet.

A néppárt és a nemzetiségek.

A néppárt élenségei úgy tüntetik fel az országnak egyetlen keresztény irányú pártját, mint a mely a hazaellenes mozgalmakkal rokonszenvez, s egy egyekenyen arul a legtulzabb nemzetiségekkel. Azert, mert törvénybiztosította jogait kiállításba helyezi, hogy érvényesíteni fogja, kigyót-bekát kiabálnak a néppártra, mintha a magyar állam-eszme ellenségei volnának. Lapunk egy barátja most egy sereg szemelvenyt küld egy a kormány által kitartott tót lapból, az „Oprávdovi Krestan”-ból, melyet ingyen szór a nép közé. A kormány — bocsanat a triviális kifejezésért — olyan kutya, amelyik két udvarból ugat. Magyar sajtója a néppártot vádolja, hogy kacérkodik a nemzetiségekkel, s a másik udvarból az Oprávdovi Krestan udvarából a következő hang hallható: „Mi tótok bírjuk a mi szép, cseugó tót nyelvünket, istápoljuk azt, ragaszkodjunk ahhoz.” (II. évfolyam 7. sz. 5. l.) s hogy a néppártiak „nem is tótok, hiszen nincsen nemzetiségek” (I. 33. sz. 3. l.) ugy szintén, hogy az országgyűlésen „a nemzetiségi szakadároknak nincsenek képviselőik, de a nemzetiségeknek igen” (1896. dec. 24. 3. l.) Jó volna tudni, hogy a nevezett urak közül, ki milyen nemzetiséget képvisel. Jó volna tudni, vajjon helyeslik-e tót lapjuk azon véleményét, a mely „Magyarország nemzetéről” beszél (II. 1. sz. 1. l.) megelégedve a sokszor hangoztatott nemzeti egységről. Mit is panaszkodnak a tótok, hiszen „mi látjuk, hogy fent (t. i. a kormánynál) soha sem uralkodott olyan barátságos irány a tótok iránt, mint ma.” (1897. dec. 5. 2. l.) S mégis csak a néppárt kokettiroz a tótokkal! Hja, paraszt, az más. Pedig ezen lapnak alapítói és támogatói között a következő korifeusok szerepelnek: „Gr. Csáky Albin (elnök), Kubinyi György, Kubinyi

Árpád, Kubinyi Geza, Smialovszky Valér, Sporzon Ernő, Zsámbokréthy Emil, Zsámbokréthy József, Schöber Ernő, Lehoczky Vilmos, Szalavszky Gyula, Kajuch Jozsef, Urbanovszky József (talán Ernő?) Latkóczy Imre, Láczy Leo, Szalay N. (Bazin), Bobula János és Matuska Péter.*

A fiatal gonosztevők.

Az igazságügyminiszteri tárca tárgyalása alkalmával az igazságügyminister csak egy futólag rámutatott arra a körülményre, hogy a fiatal gonosztevők száma évről-évre növekszik és ez a jelenség szükségessé teszi a javító-intézetek létszámának az emelését. E vázolt körülménynek azonban nemcsak jogi, de erkölcsi és politikai háttere is van; ugyanazért az ügy érdeme megköveteli, hogy vele szorosabban s ne csak futólag foglalkozzunk.

Az igazságügyminister állításait, a központi statisztikai hivatal utolsó kötetének adatai teljes egészében megerősítik. Az 1891-ik évben a magyar bíróságok és törvényszékek elítéltek 21.300 kiskoru egyént. 1896-ban e szám már 25.622-re rug, a mi körülbelül egy ezernyi emelkedésnek felel meg évente. E tény már magában véve rémitő, s még jobban lesz azzá, ha bizonyos azt kísérő körülményeket is fentolóra veszünk.

E szomorú való kell hogy mélyen érintse e haza minden jó fiának a szívet, mert az említett statisztikai adatok hazánk erkölcsi romlottságának bizonyítékát szolgáltatják.

Ez elszomorító jelenségnek hol lelhető fel az alapja? Feltalálhatja ott mindenki, a kinek tiszta elméje van és látni akar.

Közelsimert tény, hogy a politikai vezér férfiak által az utolsó évtizedben a vallás mint magán s mellekes ügy tekintetik. A politikai téren a zsarnokoskodás, erőszak révén a család és hazugság mint hősiesség méltányoltatik; és egyiknek tiszteletet, másnak meg fényes állást szerez. Mi csodálni való van azután azon, ha ezek után az erkölcs a népnél, a föld népénél is napról-napra súlyed?

A lelkiismeretlenség és istentelenség magvaiból kel ki a szocializmus és anarchizmus. És ezen jelenség börtönök és javító-intézetek pusztasaportásával meg nem törhető. Ezen tény alapos kigyógyítása el nem érhető másképp, mint neveléssel és vallással. A meddig a mi népiszkoláink csak oktatni fognak és nem nevelni, a meddig csak száraz tudományos előadásokat tartunk azokban és nem a szív megnemesítésére gondolunk, azaz míg hozzá nem látunk az alapos neveléshez,

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

A drágakő.

Tivadar és Gizella szerették egymást. Istennem de hányszor történik meg az ilyesmi az életben! Gizellának atyja azonban sehogy sem akarta beleegyezését adni, hogy lánya egybekeljen Tivaddal, mert szegény volt az Istenadta.

— De hát minek nekünk a pénz, tűnődött Gizella önmagában. — Hát nem elég, ha szeretjük egymást? Hány ember dús gazdag, vagyonos, kincseket érő palotái vannak, és még sem boldogok, mert nem szeretik egymást.

Gizellának apja, az öreg Lázár, kalmár szellem volt, ő a szerelmes szív turbékolására nem adott semmit. Neki pénz, lánya pénzéhez még vagyoni kellett, hogy boldognak képzelhesse az embereket. Mint a hegedű és a vonó, csak akkor használhatók valamire, ha együtt vannak. Más-különbön hiányos néma hangszer, tökéletlen fél egy magában.

Lázár csak azon feltétel alatt helyezte kilátásba, hogy gondolhat Gizellára, ha vállalkozik ama nagy keleti utra, melyre főnöke, egy nagy keleti kereskedelmi ház tulajdonosa küldeni akarja.

Ott a háznak gazdag összeköttetéseket csinál, melyekért megfelelően jutalmazni fogják, s ha ügyes, élelmes, amellet saját számlájára is csinálhat üzletet.

Pedig éppen ettől a keleti uttól fázott mindkettő. Gizella is, meg Tivadar is. Hónapokra elszakítani egymástól két szerető szívet, hitvány, rongy pénzért, azt csak olyan ember teheti, aki nem szeretett soha; vagy mást soha, mint pénzt.

De az öreg hajlíthatlan maradt. Ezt a keleti utat követelte minden áron, s még akkor is csak kilátásba helyezte, hogy beszélhetnek majd jövőnd boldogságukról. Mi maradt más tenni való? — Beleegyezni az elkerülhetlenbe. Tivadar és Gizella elhatározták, hogy fájdalommal ugyan, de megnyugszanak, a mit kikerülni nem lehet. Épügy, mint beleegyeznek az ember, hogy levágatja lábát, ha az életet másképp megmenteni nem képes.

— Isten veled Tivadar! mondá Gizella, midőn bucsuztak. — imádkozni fogok, míg távol leszesz, nem hogy gazdagon térj vissza, hanem, hogy hű maradj hozzám.

Az utazás hajón történt. Hosszu fáradságos ut volt ez, ezer veszélyvel összekötve, akkor még nem lehetett 36 óra alatt Konstantinápolyba jutni, mint napjainkban. Tivadarnak tehát elég ideje maradt ábrándozni a kelet pompájáról. Lelki sze-

mei előtt felcsillant ama szemkápráztató fény, melyről annyit meséltek neki. Azt hitte, hogy mihelyt az ember Konstantinápolyba ér, azonnal dús gazdag lehet, hogy a csizma, mihelyt érinti a kelet fővárosa talaját, rögtön gyöngyöktől s drágakövektől ragyogó papucsosá változik, a vitorla vászon aranybrokátta finomul, s ponyvaszővet napkeleti kasmirré leszen. Minden ló, mely Arábia földjét érinti lábával, az ő képzelete szerint, nemes, tüzes, szilajvérű paripává lesz, melyet alig bir fekezni lovása, s mely messze maga mögött hagyja még a szélvészt is.

S mikor Konstantinápolyba ért, nem talált egyebet, mint szűk, piszkos, rozsul épült, ingó várost, melynek utcáin félig meztelen emberek futkostak, gebéiket kötél-lószerszám ékteleinitette. Pénzüket kopott német, hollandi és spanyol ércdarabokból állott; ételeik, — no ez az egyedüli — ami valamit ér — erősen borssal fűszerezett, vajban uszó rizs: ez a piláf a maga valóságában. A szakács legfőbb mestersége abban áll, hogy a puffadt rizszemek fel ne pattanjanak, hogy sáfránynyal, vagy gránát-alma nedűjével sárgára, illetőleg halvány-pirosra fesse; s mikor a tiszték a szultánnál étkeznek, *surbá*-val vendéglik meg őket, ami nem egyéb mint egy neme a levesnek, mely megint csak erősen fűszerezett rizsből áll.

mindaddig nem lehet csodálni, ha ilyen jelenségek előfordulnak.

Arad-megye alispánja tavaly beadványt intézett a közoktatásügyi miniszterhez, melyben elpanaszolja, hogy a nép között nagyon terjed a felekezetenélküliség s kér óveszközöket e súlyos baj megakadályozására. A miniszter édes-keveset törődött e fontos beadvánnyal; mert hiszen minálunk alapjában, gyökerében gyógyítani a társadalmi bajokat többé nem szokás. Ha komoly a baj, ott a csendőr szuronyostul. E fonák állapotok azonban, egykor szomorú elégtételadást követelnek majd — nemzőiktől.

Iskola, család és egyház: ez az a három tényező, melyek között az ember életét tölti. Az iskola ma már többé nem az egyház leánya, mert a kath. iskolák már jó részében elragadtattak a liberalismustól s állami iskolákká törpültek. Ezekben pedig csak oktatnak s nem nevelnek: mert az állami iskolákban a vallás magánügy mellékes tárgya (még kereszt sínes bennök, mint itt Kiszucevölgyében), már pedig a nevelés fő és alaptényezője a vallás szolgáltatja, melyet éppen a felekezetenélküli iskola vesz semmibe.

A közös, állami vagy akárhogy nevezzük is a többi iskolákat igaz, hogy ezekben is taníttatnak az életre szükséges ismereteket, a tanítási rendszer jó, kifogástalan lehet azokban, de a képzés csak egyoldalú lévén, mint ilyen az egyház követelményeinek meg nem felel. Egyoldalú pedig a fentnevezett iskolákban a nevelés azért, mert míg az értelmet a különféle ismeretekkel teleltetik, addig a szívet-lelket elhanyagolják, annak kímüvelésére, nemesítésére vajmi kevés, vagy pedig semmi gondot sem fordítanak. Pedig a nevelésnél leginkább arra kell törekedni, hogy a gyermekek ideje korán a hit és vallásosság elemeit elsajátítsák, s ezen állapotban megmaradva oly jó hajlamokra képeztesse, melyek őket a hazának lelkiismeretes polgáiraivá, az egyháznak pedig hű fiaivá alakítandják, mert mi haszna van abból, ha valaki értelmileg képzett, de szívében erkölcsében romlik napról-napra jobban és kamaszéveiben javító-intézetre szorul.

A család elveszítette magasabb nimbuszát s az egyház magára hagyatva áll. A vallásosság üresíti ki egyedül a börtönöket, a modern felekezetenélküli szellem megtölti azokat.

És ez a szellem, mely nemzi a rombolást: az anarchizmust s nihilizmust; mely az erkölstelenséget és fajtalanságot szabadon hagyja folyni, — hiszen mint Schlauch biboros mondotta a Sz. István-társulat nagygyűlésén: „erkölcsileg oly nyomorultak vagyunk, mint akár a római Cézárök

idejében.” Igen ez a szellem, mely csalást, a nép kizsákmányolását engedélyezi, ez az a szellem, mely a keresztény társadalmat fel akarja forgatni, s vele a szocializmus elvei szerint elbánni.

E társadalmi fekély kigyógyítására a modern szellem a kereszténység főszékes tanait ignorálva, más eszközt nem tud, nem ismer, mint javító-intézeteket s legvégül szuronyt!

B.

Kötelesek-e templomaink illetekegyenértéket fizetni?

Ha van közügyeink között valamelyik, melyet vastagabb köd borít, s ez az ország adófizető polgárait e viselhetlen, sokszor vérig bosszantó teherként nyomja, az ami adórendszerünk, illetve adótörvényeink oly határozatlan szövegezése, mely azok végrehajtóit a legtágabb, és így sokszor a nélkül, hogy azt szándékosan akarnák, egyszersmind a legsérelmesebb magyarázatra mintegy erkölcsi-kényszeríti. Csoda-e tehát, hogy míg más oly államokban, mint például Franciaországban, hol egyszerűbb az adórendszer, s egyenletesebb az adóteher, egyes adófizetők ha tévedésből kisebb adóval rovatnak volna meg, mint azt az adóalap engedeli, önként jelentkeznek az illető adókövető közegeknél s kériük adójuk felemelését, addig nálunk az adóalap eltitkolása mindennapos, és sajnos épp a felső tíz ezer, épp a legszegényebb társadalmi osztályok megterhelteivel, eltitkolván jövedelmi forrásait, a legigazságosabb adó alul is kibujni iparkodik. Ámde az igazságos s egyenlő teherviselés nagy elvével ami pénzügyi közegeink nemcsak hogy nem törődnek, de még prémiumokkal jutalmaznak az oly gyászvitézeket, kik minél ki-méletlenebbül hajtják be az adókat, akár törvényes, akár törvénytelen alapon lettek vala azok kivette az illető adózókra. Így teszik ezt különösen velünk egyháziakkal, s kezelésünk alatt álló egyházi kegyeletes pénzalapokkal.

Ez alkalommal csak a pruszkai plebános ur e lap utolsó számában közölt sikeres vívmányával akarok röviden foglalkozni. Nekem 15 évi küzdelmembe került, míg templomaimat a törvény világos rendelkezései ellenére, a rájuk törvénytelenül kirótt tőkekamatadótól megszabadítanom sikerült. Ily hosszú s makacs harcban álltam templomaim érdekeiben, a pénzügyi közegekkel illetekegyenértéki adó miatt is. Az 1881. évi 26. t.-c. 24. §-a ugyanis így szól: „egyáltalán illetekegyenérték alá nem esnek: 3 p.): a szentegyházaknak s imaházaknak isteni tisztelekre szánt ingóságai.” A törvény tehát világos, és mégis ez adókövetés el-

leni felebbezés címét azon neveltséges indokolással, hogy a nevezett templomok jövedelmeiből kántor a hurokra, templomatya a templom főtartása körüli felügyeletért, a ker. esperes a számadások ellenőrzéséért, s a harangozó egy csekélyke összegecskét kap, úgy a kir. pénzügyigazgatóság, mint a m. kir. pénzügyi bíróság háromszor is vetette vissza, — a kincstár pénztáráért lelkesen hevülő szív, de nyakatekert ész ficamáival akkép érvelvén, hogy a templom jövedelmei kizárólag csak a misemondó ruha, gyertya s hasonló tárgyak beszerzésére fordíthatók. De ha ezek már meg vannak, vajjon képzelhető-e már ekkor az isteni tisztelet, pap, egyházi, kántor s harangozó nélkül? Ime az igazságtalan agyafurtság, melylyel egyes adóközegeink a törvény világos szövegebe, dicéret, vagy jutalom reményében saját, a törvény intenciójával homlokegyenest ellenkező fölfogásaikat belemagyarázzák, csak hogy a dánosiak hordait mindig jól megtöltve tartásák. Annál kellemesebben lepott meg a pruszkai plebános ur ama közleménye, melyben pruszkai s a horóci templom ingóságait pénzügyigazgatósági végzéssel egyenértéki adó alul fölmentetteknek jelenti — jóllehet én kételkedem, hogy ezen kir. pénzügyigazgatóság minden ily megszokott s felszerelt felebbezést, a jövőben is az igazság hasonló mértékével intézné el.

A praecedens azonban meg van adva, és a lelkészkező papság nagy mulasztást követne el, ha ezt a törvény nyújtotta 1881. évi 34. t.-c. 29—37. §. értelmében 30 napon belül, a fizetési iv kézbesítési napjától, felebbezhetési záróidő alatt templomai javára ki ne használná.

De én még ennél is tovább megyek. Illetékmentességet kérek templomaim ingatlanára is, — mert hisz templomaink főtartása, s az isteni tisztelet ellátására jámbor hiveink nemcsak készpénzt, de ingatlan értékeket is hagyományoztak, és ha egyszer az országos törvény, a templom ingóságait (tőkeit) nyilvánítja illetékmenteseknek, azért, hogy ezek a templom s isteni tisztelet ellátására szolgáljanak, per analogiam a templomok ingatlanait is kell ezen adó alul föloldani, mert hisz mind a két javadalomnak egy is ugyanaz a rendeltetése. Ehhez a fölfogáshoz látszott közeledni a m. k. pénzügyi bíróság is, midőn 670/1886. sz. végzésével egy papnövelde, mint közoktatási intézetnek tulajdonát képező ingatlan javak értékét, nem $\frac{1}{10}$, de csakis $\frac{2}{10}$ %-tolival adóztatta meg, valamint ugyanezen bíróság templomainkat is tőkekamatadó alul azért mentette föl, hogy azokat közoktatási célokra szolgáló intézetek sorába vette föl.

A mosé-k pusztán, csupaszon állanak, mert Mohamed törvénye eltiltja a képeket, szobrokat, sőt mindennemű arany és ezüst díszítést: s a mosékban egyetlen asszony sem vala látható.

Tivadar tehát ismét csak Gizellára gondolt, visszatérésével, ígéreteivel s boldogságával foglalkozott. Egyébként az üzlet főnök, kit utjában kísért, teljesen lefoglalta, és pedig nagyon előnyösen a saját javára is; úgy, hogy Gizella atyja meg lehet vele elégedve, és tudom nem is fog ellenkezni tovább.

Egy este éppen számítgatta kis vagyonát, mely biztosította jövődő boldogságát. Fejét két tenyerébe mélyesztve könyökére támasztva ült az asztalnál s jövődő kiadásával foglalkozott. Meghánnya-vetette hány cselédet fog tartani, micsoda lakást fogad, s képzelete oly élénk volt, hogy már vágyai teljesítésére gondolt.

Oly pontossággal latolgatott meg minden tételt, mintha az egésznek már holnap kellett volna megtörténnie.

Ebben a fantáziában meglepte az éjszaka. Mielőtt még világot gyújtott volna, kopognak az ajtón, mely hirtelen kinyílik, s belép egy ember, ki miután hallgatózott egy ideig, vajjon nem követi-e senki, hirtelen becsukja az ajtót belülről, s még kis hallgatózás után így szól Tivadarhoz:

— Uram csak tíz percnyi időm van, hogy egy ügyeletet bonyolítsunk le, melytől az ön gazdagsága és az én életem függ. Én rabszolga vagyok gyémánt bányákban; loptam egy gyémántot és betegség ürügye alatt áthelyeztettem magamat ide. Ennek a drágakőnek valódi értékét csak egy uralkodó fizethetné meg. Egy királynak sínesen ilyen kincse; de rám nézve elveszett gazdagság az, mert sem vissza nem adhatom, sem pedig nem menekülhetek, mert nincsen pénzem. Mindazáltal mégis vissza adhatja boldogságomat; itt van ez a kincs, nem kívánok érte más viszonzásul, mint annyi pénzt, amennyi menekülésemre szükséges. Ezzel én szabad leszek, visszamehetek hazámba, megölelhetem nőmet és gyermekeimet.

Tivadarnak még nem volt ideje felocsúdni azon megdöbbentő hatásból, melyet az idegennek ajánlata tett, midőn ez egy tojás nagyságu, s ugyanoly alakú ritka szep gyémántot húzott elő.

— Nézze, nincs benne legkisebb homokszem, sem veres, sem fekete, nincs rajta legparányibb foltoeska sem. Fájdalom, már sok gyémánt volt kezemben — mondá növekvő szenvedélyességgel az idegen, de oly tiszta szépségűt még nem láttam, mint ez. Diszére válnék magának a Khalfának is, ha ezt illeszthetné yatagánjának csucsára.

— Uram, ön idegen. — folytató a rabszolga,

— önnek könnyű lesz menekülni. Ha akarja egy-néhány aranyat az árán millionárius lehet, és én szabad vagyok.

Lehetséges, hogy a rabszolga nem használta ezt a szót: *millionárius*. Én legalább hiszem, de azt sem használta, hogy *könnyű lesz menekülni*, vagy ha igen, hát nem gondolta komolyan.

A szolga menekülni akart. Tivadar oda adta nagy fáradsággal megtakarított pénzét, s most ő futott, még azon éjjel megszökött a drága „husvéti tojással”, mint ő nevezé.

Nem bocsátkozunk utazásának részletezésébe csak annyit említünk meg, hogy utol ne érjék — mert a rabszolga nem titkolta el, hogy őt is üldözni fogják, — azért a legelrejtettebb s legfárasztóbb utakon igyekezett menekülni tova. Egyszerre amint ment vezetőjével, hirtelen arab rablók támadják meg.

— Van pénze? — kérdé tőle vezetője.

— Csak éppen annyi, amennyi az utra szükséges — válaszolá Tivadar.

— Akkor ne ellenkezzünk; ha kiraboltak, annyit mégis fognak hagyni, hogy folytathatjuk utunkat, szegényesen ugyan, de nem baj.

— Hogy ne volna baj — válaszolá Tivadar. S az első arabot, ki feléjük közeledett, pisztoly-lövéllel fogadta.

A törvény tehát világos (1881. évi egyenértékűről szóló 26. t.-c. 24. §. 1-ső pontja mondja: adómentesek: isteni tisztelekre szánt épületek, nyilvános tanintézetek stb., stb.) templomaink nemcsak ingó, de ingatlan javadalmi is, mint azok föntartása, és az isteni tisztelekre szánt alapítványok sem tőkekamat, sem illetékegyenértéki adó alá nem vonhatók, és ha ezt egyes adóki-szabási hivatalok mégis teszik, az csakis e hivatalok tudatlansága, vagy nyerepdő jutalom reményében, vagy az illető templomi pénztárak kezelőinek nembánomságából történik. Egyiknek sem volna szabad megfélemlenie arról, hogy templomaik ilyen károsítása vagy károsodása, őket restitúcióra kötelezi. Ajánljuk e baj orvoslását mindenképp a templomi számadások fölülvizsgálóinak, mint a kiktől joggal várhatjuk meg az egyházi vagyona vonatkozó törvények ismeretét. M.

Durdik Alajos †.

Zöld-esütörtök délelőtt kölcsönösen megkedves egészségére kívántuk egymásnak a püspöki ebédet, este már nem vacsorált, legfőképp az Úr vacsoráját vehette volna magához, s másnap reggel már az örökkévalóságban volt. Szeszélyes valami az a halál. Némelyik emberrel elveszódik hónapokig, esztendőig, úgy hogy valósággal megváltásnak nezik eljövetelet, másikkal meg olyan rövid processust csinál, hogy a szemtanúk mintegy villámcsapás után tetovázva néznek maguk körül, hogy mi minden történhetett hamarjában. Így volt Durdikkal is.

A szép őszhajú, ifjú kedélyű öreg ur, aki esténként türelmesen eldominózott egy csöndesebb természetű partnerrel a katolikus körben, nincsen többé! Krisztus koporsóját látogatva nagypén-teken oda megyünk az ő ravatalához is elrebegni lelkeért egy imát, aki midőn a székesegyházban asszisztált az urvacora alapításának napján, még nem is sejtette, hogy másnap egyszerre lesz kiterítve a Megváltóval. Neki a lecke már nem használ, csak mi elők vegyünk belőle tanulságot.

Estefelől 1/2 7-ig még a palánkán setált, aztán kertjébe ment Jeszenszky kanonokkal, virágot mutatott neki. Egyszerre azt mondja: rosszul léptem, megfájdult a lábam! Szobájába vezették, hol eszmeletlenül rogyott le, szelhűdés érte s reggeli 5 óráig, mikor meghalt, nem is tért magához.

Durdik Alajos Baanban (Tr.-m.) született. Iskoláit Nyitrán végezte, felszentelése után Pajugay Imre püspök udvarában szertartó 1852-től

Azok kardot rántottak, a vezetőt megölték s Tivadart is majdnem felkoncolták, s magukkal vitték fogságba. Aztán megmotozták őket, s elvették Tivadar gyémántját. Tivadar jajveszékéléséből azt következtettek az arabok, hogy a tojásalaku esillogó kő valami varázs-amulet. Egy asszony oda adta gyermekeinek játékszerül.

Az arab főnök megszerette Tivadart, s azt mondta neki egy napon, hogy elmehet békében mindazzal, amit elvittek tőle, mihelyt meggyógyul. A gyermek anyja, ki a gyémántot valami bűnös talizmánnak tartotta, térdre esett, s úgy könyörgött, hogy csak hagyja meg gyermekének; sőt még tovább ment, felajánlotta a legmagasabb árat, amit csak felajánlhatott: mind nem használt semmit; a gazdagság szívte lenné tette s visszautasította. Akkor az asszony egyszerűen megtagadta a gyémánt kiszolgáltatását.

Akkor Tivadar azon éjjel kendőt tömött a gyermek szájába, hogy ne kiabáljon, és megszökött a gyémánttal. Két nap és két éjszaka rejtőzött el etlen és szomjan egy barlangban; aztán arra jött egy karaván, hozzá csatlakozott és folytatta útját. Mindig nyugtalan, mindig bizalmatlan, bosszusan visszautasított minden udvariasságot, sőt kész volt volna keresztül nyársalni azt az utast, kinek téveteget tekintete véletlenül megakadt azon

1855-ig, innen Mocsonokra káplánnak, hol 1859-ig működött, majd Bossányban 1864-ig segédlelkészkedett s végre hosszú éveken át, 1864—90-ig szolcsáni plebános lett s a kovarci kerületnek esperese, hol szíves modora, nyájas kedélye mellett paptársai osztatlan szeretetének örvendett. 1890-ben nyitrai kanonok s 1894-ben címzetes apát s zsolnai főesperes lett, míg nem 68 éves korában véget vetett életének a halál.

Durdik Alajos szerény fellépése mellett is egyik legműveltebb tagja volt a nyitrai káptalannak, könyvekre, folyóiratokra nagy összegeket költött évenként, s hagyatékából előre láthatólag szép művekkel fog gazdagodni az egyházmegyei könyvtár. Utóbbi időben azzal foglalkozott, hogy volt plebániájának, Szolcsánnak történeti szereplését a megyében fogja leírni és sokat nyomozott a Roskoványi könyvtárban e célra. Temetése nagyszombaton délután 3 órakor megy végbe: maga a megyés püspök ur végzi.

Ujdonságok.

Tisztelettel kérjük olvasóinkat, kiknek előfizetésük lejárt, szíveskedjenek azt mielőbb megújítani s lapunkat ismerőseik körében terjeszteni.

A „Nyitrai Szemle” szerkesztősége és kiadóhivatala.

Püspök ur ő méltósága f. hó 10-én délutáni vonattal Budapestre utazik, hogy résztvegyen az országgyűlés április 11-ki közös ülésén s ő felségehez tervbe vett hódolat-felvonulásán.

Személyi hírek. Adamik Miklós privígyei jegyző-segéd, mint Privígye vidéki anyakönyvvezetői helyettes, ezen tisztségéről lemondott. — Nagy-rippényi körjegyzőségénél rendszerített segédjegyzői állásra Pfeiffermann László. — Juriga János sopornyai anyakönyvvezető helyettes, állásáról lemondott. — A privígyei trachoma kórház gondokságával, Lendler István privígyei jegyző lett megbízva. — Korosi kör születőjének f. hó 5-én tartott választás alkalmával, Volczek szül. Klon Katalin lett megválasztva. — Kosztolnai körjegyzőnek f. é. ápril hó 2-án tartott választás alkalmával, Kacsinecz József választott meg.

Hradil Ferenc, főellenőrt, a nyitrai vasútállomás főnökét a III. rangfokozat első fizetési osztályába léptették elő a magyar államvasutaknál. Hradil ur pontossága, rendszeretete s hosszú évek sorozatán át tanúsított buzgó szolgálata által méltán megérdemelte e kitüntetését, s magunk annál nagyobb örömmel üdvözöljük ez

a helyen, hol ezt a husvéti tojást rejtve tartotta. Ha vendéglőbe jött, mindig a leghitványabb szobát kérte, hogy csak valahogy el ne árulja mérhetlen kincsét.

Utközben irt Gizella atyjának is. Levele így kezdődött: „Gazdag vagyok, mérhetetlen gazdag”... Ez az ujság, így kifejezve, mielőtt még más valamiről beszélt volna, nagyon lehangolta Gizellát. Egyebként megmondván a dolgot, hogy hiszen csak ő végette akart gazdag lenni, némileg megnyugtatta, s alig várta, hogy haza jöjjön hosszú utjából.

Tivadar mesés szerencseje megrontotta Gizella örömet, meg apját is kissé feszélyezte a dolog; nem akart úgy feltűnni, mintha éppen pénzkérdés miatt ellenezne, most mikor ez el volt hártva, bizonyos alszégnyéből halogatta a dolgot. Tivadar meg úgy viselte magát, mintha a szerepek fel volnának cserélve. Még röviddel azelőtt ő esengett leereszkedésért, most meg maga negélyezte a leereszkedő nagy urat, s hogy ezt a gondolatot elpalástolhassa, külsőleg nyájas, barátságos arcot mutatott, de mint minden képmutatás, úgy ez is nagyon feltűnő volt, s még tartózkodóbbá tette a leány apját, ami meg Tivadart bántotta szörnyen. Végül miután egyik sem akart szabadulni az első benyomástól,

alkalommal, mert a nagy közönséggel való érintkezésben Hradil urat úgy ismerték, mint méltányos, előzékeny tisztviselőjét az államvasutaknak, ki a közönség minden jogos igényeit a legnagyobb szolgálatkészséggel kielégíteni iparkodott.

Jegyzői szigorlat f. ápril hó 13 és 14-ére kitűzött, a nyitrai megyei jegyzők részére.

A gyermekek első sz. áldozásával egybekötött isteni tiszteletet f. hó 17-en fehérvasárnap, a testvérek templomában reggel 8 órakor maga püspök ur fogja tartani.

A budapesti sz. Imre-egyesület javára a következő kegyes jótételező adakoztak: Bende Imre püspök ur 30 frtot, Venczell Ferenc nagyprépost és Vagner József kanonok 10—10 frtot, Durdik Alajos, Simko Antal, Malatinszky József, dr. Bobok József és Jeszenszky Alajos kanonok urak, valamint Markovics János és Kotesovszky Alajos urak 5—5 frtot, Nécsey Endre prépost-plebános 3 frtot, Zongor József és dr. Bartosik Antal urak 2—2 frtot, N. N. 3 frtot és Kmetykó Pál 5 frtot. Összesen 100 frt. Fogadják a nagylelkű adakozók a sz. Imre-egyesület tagjainak nevében az egyesületi elöljáróság legmélyebb köszönetét.

Köszönetnyilvánítás. Mindazon tisztelt barátaink, ismerőseink és jóakaróink, kik megboldogult férjem, illetőleg fiam s testvérünk Pascher Ferenc, breznóbányai telekkönyvvezető elhalálása alkalmából részvényt nyilatkozataikkal felkerestek, vagy a végtisztesség megadásánál megjelenni szívesek voltak, fogadják megtört szívvel fakadó legforróbb köszönetünket. A gyászoló Pascher-család.

Rendkívüli közgyűlést tartott a városi képviselő-testület április hó 5-én, az 1848. évi törvények megalkotásának felszázados emlékünnepé tárgyában. Dr. Rudnay Sándor polgármester d. u. 3 órakor megnyitotta a nagyon gyéren látogatott közgyűlést. A városi tisztviselőknél kivül alig volt 8—10 képviselő jelen. Az elnöklő polgármester bejelenti, hogy az emlékünnep megtartása tárgyában a megyés püspök ur ő méltóságával már előzetesen személyesen értekezett, niből kifolyólag javasolja, hogy április hó 11-én d. e. 9 órakor a székesegyházban szentbeszéddel összekapcsolt háláadó ünnepi isteni tiszteleten a városi képviselők testületileg jelenjenek meg, továbbá hogy 1/2 12 órakor a városház nagytermében rendkívüli diszgyűlés tartassék, diszszónokul pedig Horvát Sándor főgimn. igazgató kéresek fel: délután pedig a városház-terén a helybeli zenekedvelők egyletének zenekara térzenét rendezzen. Javasolja továbbá, hogy a város lakosai felkérressenek, hogy házaikat fellobogózzák. Dr. Janits Imre a város kivilágítását is szeretne volna, de a polgármester tekintettel

mind a hárman igen elégedetlenül váltak meg egymástól.

Mindazáltal két vagy három napra ezután a két fiatal személy megnyilatkozott egymás előtt.

— Nem tudom, úgy félek ettől a nagy szerencsétől — mondá végre Gizella, — ami ábrándjaink oly szépek voltak, s most mindennek vége. Isten veled, te kis ház, honnan oly bájos kilátás nyílt a viruló környékre; pedig most még kiadó is hozzá.

— Kedves Gizellám, válaszolá Tivadar, elmegyünk a fővárosba lakni, s kiberejlük a leg-elegánsabb szállót.

— Tivadar, én azt a kis házikót sajnálom, a fák oly üdék környékén, a levegő meg oly tiszta. Minap arra meutem társalkodónőmmel s oly epedve néztem reá, „Itt fogunk boldogan elni egymással”, s most mindennek vége. Gondolataimban már felosztottam a lakást is; s hozzá még milyen bársony gyp terül el körülé; már képzelődésemben azt is láttam, mint játszanak rajta apró pici gyermekek.

Tivadar elutazott a fővárosba; midőn oda ért, az udvari elutszerű, kihez utasították, éppen néhány napra elutazott.

Tivadar felhasználta az időt s ez alatt kiszemelt egy elegans lakást, megfelelő butorokat és fényes hintót: előjegyzett mindent ami szép és értékes volt, szőnyegeket, porcellánt, csipkét;

arra, hogy márc. 15-én a város már is egyszer ki volt világítva, ezuttal ezt nem is indítványozza. Az igazi ok pedig az volt, hogy a polgármester előre jól tudta, hogy az olyan mondva csinált lelkesedés Nyitra város hazafias polgárainál esetleg kudarcra végződhetne. Több tárgy nem lévén, az ülés 1/4 órákor véget ért.

Adomány. Czeizel Gábor apát-kanonok 50 forintot adományozott a kiszucauhelyi kath. körnek, mely kegyes jótéteményeért ez uton is a kör nevében mély köszönetét nyilvánítja az *előjárás*.

Telefon. Április hó 5-én Bailer István kir. mérnök a kereskedelemügyi miniszter megbízásából dr. Rudnay Sándor polgármesternél járt, hogy vele a tervbe vett telefon-hálózat tárgyában értekezzenek. Az értekezletnek az az eredménye, hogy a telefon-hálózat még ez évben fog berendezetni; a központi állomás pedig a posta és távirat épületében lesz. A hálózatba be fog vonatni még a zabori hegyközség is. Az évi előfizetési díj a városban 60 frt, a zaboriakra nézve pedig 30 frtban állapított meg. Biztos kijelentésbe helyezte, hogy 2-3 év múlva városunk az interurban hálózattal összeköttetést nyer, de nincsen kizárva azon eshetőség sem, hogy azon esetben, ha a miniszter látja, hogy ezen vállalat kifizeti magát, az interurban összeköttetést már a jövő évben létesíti.

Nagyheti konferenciák. Három évvel ezelőtt Szmida Kálmán városi segédlelkész azon üdvös tervet valósította meg, hogy a nyitrai kath. nagyközönségnek a nagyheti napjaiban lelki tápot nyújtandó, a világelismerésben részesülő jézus-társasági atyák sorából Schlick atyát a nagyheti konferenciák megtartására megnyerte. S ha ez időszert, mint elkésett jelentkezőknek, nem is volt P. Schlickhez szerencsénk, az istenes munka még sem maradt felben. Nyitrai nagyközönségének újabb alkalma nyílt az Ur színe előtt lelke nemesebb vágyainak hódolni. Meglátott az előző évek hatása, midőn a mult lelkesedésétől áthatva — a testvérek templomában — az isteni szó katedróján a nevezett atya munkájának folytatásul megjelentek Dudek János dr., Franciscy Lajos dr., Kmetykó Pál és Mihalovics Ede dr. tanár urak, s Nyitra hívő közönségének lelki épülésére megtartották a nagyheti esti konferenciákat. A templom állandóan telve volt s a gyóntatószék is számosan látogatták, épp úgy, mint az előző években, ahol a lelkipásztorokat a kis szemináriumban lelkigyakorlatokat tartó P. Kulesár jézust. atya Kalocsáról is támogatta. Ekképen kell megmenteni a társadalmat és nem alphilanthropiával. Ekképen kell segítenünk a gondviselést nyilvános szándékában, részint hogy acélként megedzük azokat, kiknek a csapást kell fel-

s míg várakozott az ékszerészre, körülrajzolták őt rokonok, jó barátok, kiket sohasem látott azelőtt. Mikor valamely szalonba belépett mindenütt azt suttogták: „N. Tivadar, aki oly mesés szerencsével járt Keleten.“ Miundennt előzékenység, figyelem kísérte; a mamák nem győzték előtte dicsérni leányaikat, s a leányok azt mondták felőle, hogy rendkívüli érdekes és kedves.

Sajnos Tivadar lejtőre került, s azt gondolták, hogy a szegény Gizellát csakhamar elfeledte.

Magam is azt hinném, pedig nem úgy volt. Két év előtt találkoztam velők a vidéken, ugyanazon a csendes erdei házban, melyből oly szép kilátás nyílt, s mely után annyira epedett Gizella, s a szép bársonypázsiton egy kis gyermek szaladgált.

Minek tulajdonítsam e frontváltozást, talán szerényen akart élni? Nem; Tivadarnak 900 frtos állása volt s hogyan jutott ehez a valódi szerencséjéhez?

Nagyon egyszerűen.

Mikor megjelent az udvari ékszerész előtt, ez, miután jól megvizsgálta a „husvétit jóst“, így szólt hozzá:

— Ez igazán pompás darab; de én ilyenekkel nem foglalkozom; mindazáltal a remek utánzásért bárhol, testvérek között is megér — tíz pengót.

Ez a tíz pengő éppen elég volt, hogy gyalog visszamehetett Gizellához.

X.

fogni a nagy társadalmi küzdelemben; részint, hogy megtartsuk vallásukban megkevesbedett számú hűveinket, kik arra rendeltetvék, hogy a béke és igazság dicső országának vetése legyenek s az egyház láthatóságát nagy kísértések közepette is mindvégig megőrökötsék. A sokszoros elfoglaltság közt időt szakítani ilyen apostoli munkásságra valódi lelki érdem. Nekünk pedig, kik a hatásban épültünk, nem is lehet e jutalmat egyébbel növelnünk, mint avval, hogy a megtisztult és hálaltel lélek fohászával kerjük rájuk az ég bő adását. — r.

A nőegylet hangversenye. A nyitrai szegénysegélyző keresztény nőegylet javára, a negyvennyolcadiki törvények szentesítésének emlékünnepé alkalmából fenyves hangverseny lesz április 14-én este a nyitrai színházban. Az estély műsorát a rendezőség már végleg megállapította és abból reméljük, hogy kellemes és sikeres estéje lesz a nőegyletnek. Az estély fénypontja *Danczkay Saroltá*-nak, a hírneves operaénekesnőnek énekszáma lesz, ki Zichy Géza gr. egy szép dalát, továbbá az „Oberon“-nak Ocean-áriáját és Gounod „Ave Mária“-ját fogja énekelni a Pongrácz Károly zongorakísérete mellett. Aztán egy páros jelenet lesz két fiatal kezdő (neve egyelőre titok) által előadva; Meskó Pál a gazd. egyesület titkára humoros monologot ad elő, Sándor Marianne urhölgy és Füzesséry Emil pedig négykézre zongoráznak. G. Mihály János szavalni fogja Szávay Gyula „Ezer tavasz“ c. költeményét, dr. Ehrenfeld Gyula pedig zongorázik. A prólógót Lőrincy titkár mondja. Az estély után társasvácsora, esetleg tánc is lesz a Szarvasban. Jegyeket máris lehet váltani a Morton A.-féle dohánytözsdeben, hol már eddig is igen sok előjegyzés történt. (Helyárak: a rendezés színházi helyárak.)

Az alispán urról. A közérdek szempontjából értesítenek bennünket, hogy Markhot alispán ur nem mindig olyan rendszerető és szigorú bíró, a milyennek többször mondtuk. Ennek illusztrálására értesítenek, hogy a póstyéni jegyző, még drahóci jegyző korában, Drahóc község kárára — a mint azt a vizsgálat kiderítette — állítólag 4700 frtot nem számolt el. Az alispán más alkalommal az ilyen jegyzőt — de még kisebb vétékért is — rögtön felfüggeszt, és méltán, — de a jelen esetben hogy mégis vonatkozik szokott szigorát alkalmazni. Járt nála Schöber Ernő lipótvári fegyintézeti igazgató, talán ennek sikerült a jegyzőtől a felette függő Damokles kardot elhárítania.

Ratimorszky Márton †. F. hó 6-án

a vidéki katolikus lelkeskedő papság egyik legderékabb, legtevékenyebb tagját temették el Nagy-Mányán, Bars megyében. Ratimorszky halálát bizonyára mély megdöbbenéssel fogják venni mindazok, kik azt az örökre derült, örökké nyájas fiatal lelkész ismerték. Népének buzgó lelkipásztorra s minden ügyes-bajos dolgában tanácsadója volt. Többször volt alkalmunk megfordulni házában, hol egyik ember a másiknak adta a kilincset, s a páratlan népember soha sem jött ki türelméből, falusi atyafiak az ő homályos, nehezen definiálható kifejezéseikkel, pereikkel, joggalalanul rájuk vetett követeléseikkel soha sem hozták ki beketűréséből. A testétől-lelkétől emberbarát lelkész. Mindenkihez volt nem csak nyájas szava, de mindenkinek szolgált pénzzel, meg nem fizethető jótanáccsal, s ha maga nem tudott segíteni, irt, levelezett, személyesen fáradozott Nyitra, Érsekújvárott, Verébelyen ingyen, díjtalanul csak hogy hűvei szorult helyzetén könnyítsen. Amily önfeláldozó volt vallási kötelességeinek teljesítésében, épp oly fáradhatlan tevékenységű hűve volt a néppártnak. Roszival érsekújvári bukásában, s a néppárt aranyos-maróthi mozgalmában oroszlanrésze volt Ratimorszkyknak. Született 1857-ben Nagy-Surányban, illetőleg ehez tartozó egyik Károlyi-fele puztán Lajosművén, hol atyja gr. Károlynál alkalmazásban volt. Gimnáziumi tanulmányait Budán, a bölcséletet Nagy-Szombathban, a teológiát Esztergomban végezte, káplánkodott Diószeghen, Tót-Megyeren és Nagy-Surányban, hol mindenütt a

nép igaz tiszteletét, az intelligencia rokonszenvét, s felebbvalóinak nagybecsülését érdemelte ki. A fáradhatlan tevékenységű lelkész az utolsó aranyos-maróthi választásnál meghült és tüdő s gége sorvadásba esett, mely lassan másfél esztendeig emésztette szívós természetét. Temetésén — melyet Lulicsek Izidor verébélyi esperes végzett — megjelent a kerületi papság, s a szomszéd kerületekből igen sokan, Dóra Miklós nagybirtokos, továbbá a surányi gyár intézője, Schreitter nagybirtokos családjával, a Károlyi uradalom tisztjei s még sokan mások. Népe zokogva kísérte szeretett lelkipásztorát örök nyughelyére. Sok ilyen lelki gondozót kívánunk katolikus hűveknek, milyen megboldogult „Marci“ barátunk volt. Az ur Isten legyen vigasztalója özvegy édes anyjának s s testvéreinek, kiknek a jobb letre szenderült mindenük volt.

Uj posta. A kereskedelmi miniszterium elrendelte, hogy Alsó-Vesztenic községben kir. postahivatal létesítsék.

Sorozás. E. hó 5-én az érsekújvári járásban tartott ujoncozás eredménye: 566 állás-köteles közül besoroztatott 110 ifju.

Nyitrai megyei kórházak f. é. március havi forgalma: nyitrai kórházban február havi maradvány 139, március hóban felvételt 143, összesen 282, elbocsájtott 126, meghalt 19, maradt ápolás alatt 136; n.-tapolcsányi kórházban február havi maradvány 85, március hóban felvételt 105, összesen 190, elbocsájtott 118, meghalt 5, maradt ápolás alatt 67; érsekújvári kórházban február havi maradvány 50, március hóban felvételt 58, összesen 108, elbocsájtott 53, meghalt 5, maradt ápolás alatt 50; privigyeyi járványkórházban február havi maradvány 14, március hóban felvételt 31, összesen 45, elbocsájtott 28, meghalt 00, maradt ápolás alatt 17.

Thalia népe a vidéken. Nagy-Tapolcsányból jelentik lapunknak, hogy e héten egy 28 tagú színtársulat érkezett oda, ugyanazok, kik eddig Érsekújvárott és Komáromban játszottak. A színészek tekintettel a nagyheti időszakra csak holnap, hetfőn kezdik el előadásukat. Kívánjuk, hogy Nagy-Tapolcsány és környéke felkarolja a „nemzet napzsamosait.“

A csacai kath. kör saját helyiségében f. hó 11-én az esteli órákban ének s felolvasással egybekötött thea-estélyt rendez, melynek tárgyszorozata a következő: Szózat a Megváltóhoz, éneklő a csacai kath. kör műkedvelői köre, harmoniumon kíséri Jurasesik Sebestyén káplán. 2. A trieri sz. köntösről, felolvassa Benyács István a kör titkára. 3. Az óriás (csevegés), előadja Patrik János. 4. Az örült (magánbeszéd), előadja Badovszky Béla. 5. A tévelyedett (elbeszélés), tartja Kempny János.

A kongrua Trecesen-megyében. A trecesen-megyei kongrua-bizottság legutóbb tartott ülésén az alábbi plebániák jövedelmét a következő összegekben állapította meg: Kassza 1027 frt 90 kr; Pruzsina 279 frt 84 kr; Viszolaj 417 frt 42 1/2 kr; Alsó-Hricsó 430 frt 24 kr; Létava 336 frt 67 kr; Tizsina 504 frt 68 1/2 kr; Buttsica 466 frt 56 1/2 kr; Dezser 687 frt 35 1/2 kr; Roszina 623 frt 19 kr; Visnyó 419 frt 57 kr; Sztrecsnó 555 frt 91 kr; Dubodjel 728 frt 23 1/2 kr; Alsó-Motesic 828 frt 21 kr; Szlatina 783 frt 89 kr; K.-Mitic 686 frt 95 1/2; Ó-Beszterce 488 frt 95 kr; Lutisa 520 frt 93 1/2 kr; Turzófalva 1411 frt 32 kr; Zsolna 923 frt 95 1/2 kr; Rakova 555 frt 84 kr. Letárgyalásra vár még vagy négy plebánia.

Nagy-Tapolcsányból jelentik, hogy az ottani templom most szép, új keresztuti képekkel ékeskedik; megszerezték maguk a nagy-tapolcsányi hitbuzgó hűvek, több mint 140 forintnyi költséggel, a beszentelési egyházi ténykedést végezte P. Ivicsics Rajner sz. Fer. r. aldozár, s nagy-jáci káplán, lélekemelő szertartással. — Továbbá az ottani nagyszámú ájtatos alapítványok száma ismét egy új szép alapítvánnyal szaporodott, s ez a három Markovics paptestvér — János, Károly s Mihály — 400 frtnyi alapítványa, kedves szülei, Markovics Vendel s Csulák Teréz emlékére s lelki üdvökért így felosztva: 300 frt 2 gyászmisére, 50 frt a szegény kath. tanulók felségélyezésére, s 50 frt a helybeli Kálvária-hegy fentartására.

Boszniaiból. A bosnyák állapotoknak egy kitűnő ismerője írja lapunknak. Midőn dr. Stadler József nagy tudományú és szent életű érsek, kit a szláv és német kath. lapok boszniai Athanasiusnak neveznek, érseki megyéjét elfoglalta (1882), azon óhajának adott nyílt kifejezést, vajha sikerülne központi papnevelőt feleltetni és majdan saját világi lelkészeire bízni a lelki pástorkodást mivel addig a sz. ferencrendiek vezették a lelképástorkodást. Ezen akkoriban jámbor óhaj most már tény, mert dr. Stadler Travnikon jezsuiták vezetése alatt álló főgimnáziumot, Sarajevóban központi papnevelőt, mely szintén jezsuiták vezetése alatt áll, katedrális templomot stb. létesített. Ezen intézkedés a boszniai barátokra rosz benyomást gyakorolt, minek következménye az lett, hogy a szent Atya határozata folytán, méltányolva a boszniai barátok századokon át szerzett érdemeit, az érsek és a szent Ferenc-kormány meghagyást kaptak, hogy barátságosan osszák meg maguk közt a meglévő plebániákat úgy, hogy ezután az érsek saját plebániáin akár mindjárt alkalmazhasson világi papokat; míg a barátoknak osztályrészül jutott plebániákat a barátok adminisztrálni fogják. Az osztokodásnál az érsek barátoknak adott elsőbbséget, hogy válasszanak ki maguknak a plebániák között azokat, melyeket tetszésük szerint meg akar-nak tartani, a többi az érsek tulajdonába megy át. A rendkormány a legjobb plebániákat magának tartotta meg; míg az érsek plebániái nagyobb részt a hegyekben elszórt községek voltak, arra számítván, hogy ezekre egy sem fog világi pap találkozni, tehát minden marad a régiben. És így is lön; mert az érsek világi papot csak kettőt kaphatott és pedig egyet a travniki, egyet pedig a sarajevói plebániára. Most azonban mióta saját papnevelője elég papot szolgáltat évenként az érseknek, a ferenciek lassankint kiszorulnak és tulajdonképeni rendeltetéseknek szentelhetik magukat. Azon plebániák adminisztratorai is, melyek a rendkormány tulajdonát képezik, a ferenciek reformja miatt, mind szekularizáltak fognak és a rendkormány a szigorítás következtében a rendtagok hiánya miatt ezen plebániákat átengedni lesz kénytelen s az érsek régi óhaja teljesülni fog, mikoron azt óhajította, vajha az egész érseki főmegye plebániáit saját világi papjaival elláthatná! Van Boszniának még egy püspöksége, a banjalukai és Hercegovinának a mostári. Az előbbiben fra Markovics a püspök, a ki sz. ferenc-rendi aloidzár és utóbbiban fra Buconjić, ki szintén franciscanus. A plebániák mind a két egyház-megyeben a barátoké egytől-egyig. Ha már most ezek is a szent Atya óhaja értelmében reformálva lesznek, mily átalakulásokon és mily változásokon fog keresztül menni ezen két tisztán franciskánus egyházmegye is. *Chocholus Bálint.*

Földünk új holdja. Érdekes felfedezés hírért jelzik Hamburgból, hogy Walthemat csillagász felfedezte a Föld második holdját és ez a kis hold július 30-án látható is lesz. Először február 3-án tűnt fel az új hold Walthemat távcsöve előtt. Ennek a csillagásznak ugyanis számításai jeleztek, hogy a Nap foltjai közül egyiknek a mozgása nagyon törvényszerű és bolygó mozgáshoz hasonló. Kiszámította, hogy hol kellene ennek a pontnak haladni február 3-án éjjel, ha bolygó lenne, azután arra a pontra irányította távcsövet. És a pont ott volt. Háromszor oly messze van, mint a hold ez a csillag és tömegebbn 80-ad része csak a holdnak. Átmérője pedig 700 km. — vagyis 100 mértföld. Walthemat holdja a legtöbb csillagász állítása szerint vándorbolygó, a mit találon „égi madár”-nak neveznek. Olyan természetű égitest, mint a Vulkan volt, melyet a híres Le Verrier fedezett fel, a mely azonban csak egy-kétszer mutatta magát, azután elrepült a végtelenség egy másik részébe. Kérdés, a Walthemat holdja nem repül-e el hasonlóan?

Akik kutyahust esznek. Berlin egyik külvárosában — Rixdorfban — jelenleg olyan társulat létezik, melynek tagjai kutyahust esznek. E „Verein”-nak Tvras a neve, épen úgy, mint Bismarck herceg kedvenc kutyájának. A 13 tagból álló társaság minden csütörtök este banketre gyűl össze, melyen kutyahust esznek káposztával és burgonya salátával. Előnyben részesülnek a hizott kutyák. E nem mindennapos társulat létesítéséhez az eszmét egy kínai tiszt adta meg, aki egy idő óta Rixdorfban tartózkodik. A kínaiak a kutyakölyköket rizzszel eszik meg. (Váljék egészségükre. Szerk.)

Nagy nyeremények. Amint értesülünk Török A. és Tsa budapesti főelárusítók (Váci-körút 4/A) az első magyar kir. osztálysorsjáték-

nál nagy nyerési eredményeket mutatnak fel. Már az első öt húzásnál (tehát a 6-ik főhúzás nélkül) 100.000, 30.000, 5000 és még sok egyéb nagyobb nyeremény esett ezen cégnél vásárolt sorsjegyekre és a többnyire szegénysorsú nyerőknek ki is lettek fizetve. Ennélfogva mindenkinek joggal ajánlhatjuk, hogy szerencsésjét Török A. és Tsa cégnél kísérelje meg Tanácsos a megrendelésekkel sietni, miután az előző sorsjátéknál gyakran előfordult, hogy akik a sorsjegy rendelésével elkéstek, az I. osztályhoz már nem kaptak sorsjegyet. A Török A. és Tarsa cég lapunkban foglalt hirdetésére különösen felhívjuk olvasóink szíves figyelmét.

Közgazdaság.

A nyitramegyei gazdasági egyesület igazgató-választmánya Emőd József elnöke alatt március hó 29-én tartott ülésében meleg részvétellel emlékezett meg az elhunyt Benkeő László igazgató-választmányi tagról, az egyesületnek egyik legbuzgóbb tagjáról. Ezután bejelentette az elnök, hogy a vármegye-hiteliszövetkezetek szervezési költségéhez a követi kezdő nagybirtokosok járultak: gróf Hunyady Imre és idősebb Ocskay Rezső három éven át évenként 100—100 forinttal, ifj. Wodiáner Albert 200 forinttal, báró Stummer Sándor, báró Stummer Ágoston és Emőd József 100—100 forinttal. A nemeslelkű adakozóknak a választmány köszönetet szavazott. Elhatározta továbbá az egyesület, hogy egész tevékenységét hitel és fogyasztási szövetkezetek alakítására fogja fordítani, mert ezzel segíthet leginkább a földművelő nép anyagi helyzetén. Titkár bejelentette, hogy f. hó 28-án Komjáthon tartott alakulási értekezletet, hol 29 tag már is 70 üzletrészt jegyzett s hol a végleges alakulás április hó 3-án fog megtörténni. Bejelentette továbbá titkár, hogy a husvéti ünnepek alatt Nagy-Cétyben, Nagy-Kéren, Kis-Mányán, Bánkeszin és Szekácsányban fog szövetkezeteket alakítani. Bejelentette továbbá, hogy ezen kívül elő van készítve a talaj ezen hasznos intézmények számára legalább 20 községben, hol a szövetkezeteket április és május folyamán mindenütt meg fogja alakítani. Elhatározta a választmány, hogy kérni fogja nagyobb pályadíj kitűzést a sertésvész elleni óvszerre, úgy a Földművelésügyi miniszteriumtól mint az Országos Magyar Gazdasági Egyesülettől. A gazdasági egyesületek országos szövetségét is felkéri, hogy a szegedi kiállításra szánt összeget szintén fordítsa ezen pályadíjra, mert a sertésvész következtében a szegény és jobb módú gazdáknak egyaránt óriási kárai vannak, melyeknek megszüntetése mindenféle kiállításnál fontosabb. Elhatározta továbbá a választmány, hogy a termény záloghitel tárgyában tett indítványát fentartja, igyekezni fog annak szükségességéről a gazda közönséget meggyőzni s minden lehető el fog követni arra nézve, hogy ezen kérdés a közraktári hálózat létesítéséig el ne odáztassék. — Mint régi szerelemmel foglalkozott a választmány újból a bécsi vesztég vásár kérdésével és elhatározta, hogy ez ügyben fölír a Földművelésügyi miniszteriumhoz és megkeresi a társegyesületeket, mert óriási igazságtalanságnak tartja, hogy a felvidéki marha akkor is ki van tiltva a bécsi szabad vásárról, midőn Németországba szabadon beocsattatik. Az ausztriai hatóságoknak ezen intézkedése, nem az ausztriai állategészségügy, hanem csak a bécsi mészárosok kedvéért tartatik fenn. Elhatározta az igazgató választmány, hogy a nagybirtokosokat felhívja a párisi világiállításon való részvételre. — Végül a kerületi állattenyésztési felügyelők megkeresésére elhatározta, hogy amennyiben e célra megfelelő kormánysegélyt kap, állatkiállításokat és tenyészállat díjazásokat fog rendezni — Az érsekújvári nemzetközi nagy lóvásár határidejét változtatlanul hagyta május első hétfőjére s az ezt közvetlenül megelőző vasárnap délutánjára. — Benkeő László elhunyt és Boll János lemondott igazgató választmányi tagok helyett Császár László és Hlavathy Károly hivatnak be. Új tagokul jelentkeztek Pfeifer Antal, Papp György, Frankl Frigyes, Jurenka Samu és Sold Mór.

Hiteliszövetkezet Komjáthon. Mult vasárnap Komjáthon hiteliszövetkezet alakult eddig körülbelül 100 üzletrészszel. Az igazgatóság elnöke Gross Hugó, a báró Wodiáner uradalom tisztartója; tagjai: a községi bíró, jegyző, Juriga káplán (a plebános aggkorát respektálni kellett) és még 4 komjáthi gazda *pártkülömbőség* nélkül. Ezen utóbbi jelzést azért emeljük ki, mert a párt-politikának és az ebből kifolyó személyes torzsal-

kodásoknak csakugyan semmi köze a szövetkezetek nemes, áldást hozó ügyéhez. A gazdasági szövetkezésnek ma már elodázhatlan ügye csak úgy virulhat föl teljes mértékben, ha e négy tényező: a politikai hatóság közegei, a lelkesítő kar, az uradalom vagy uralás és a polgárság kezét fog s magasra emeli az intézményt, mely mindnyájunk érdekét egyenlően szolgálja. Komjáthon ez megtörtént s azért a szövetkezet virulni is fog. Ezen alakulás érdekes azért is, mert a szövetkezeti eszme diadalmasan oly helyre vonult be, mely eddig a merkantil-liberális irány egyik fellegvárának tartott. A nyitramegyei gazdasági egyesület büszke lehet ezen legújabb alkotására.

Amerikai mezőgazdaság. Felcsend-deig tartó tanulmányutat tett Észak-Amerikában a chicagói kiállítás idején Szilassy Zoltán, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkára s ez alkalommal szerzett tapasztalásairól 350 oldalas kötetben számol be. Az volt a célja Szilassy utazásának, hogy meglássa, megfigyelje az erőforrásait annak a hatalmas versenytársnak, melylyel a magyar mezőgazdaság minden ága évtizedes, folyton fokozódó küzdelmet folytat, sajnos: nagyon kedvezőtlen viszonyok középette. És Szilassy jól meglátott, jól megfigyelt mindent, tanúság reá a könyve. Nem úgynevezett „komoly” szakmunka ez, tömve statisztikával, holt adathalmazzal és dagadó filozofémákkal, hanem egyszerű s értelmes elmondása annak, amit egy tisztán látó szakértő szeme észrevesz és érdemes dologként följegyez. Ennek következtében a vaskos könyv, amelyben el van mondva mindaz, ami a magyar gazdát Amerikából érdekelheti, mindvégig érdekes és főként tanulságos olvasmány. Aki ezt a könyvet végignézi, megismeri az amerikai gazdaság egész vonalán azokat a kisebb-nagyobb eszközöket, a melyek az eredményekben egygyéforra, képezzék teszik Amerika mezőgazdaságát hódító munkájára az egész világon. Sokat és nagyon sokfelét tanulhat a magyar gazdalközönség Szilassy Zoltán kitűnő könyvéből és ezért ajánljuk, hogy minél többen olvassák el s használják föl a belőle folyó tanulságokat. — A könyv ára, melyet számos szép kép is díszít, négy forint: megszerezhető a „Köztelek” szerkesztőségében (Budapest, IX. Üllői-út 25.)

CSARNOK.

Adatok az egyházmegye történetéhez.

Az illavai róm. kath. plebánia történetéből.

Kozli: Dr. Chorényi József, illavai plebános.

(Folyt.)

Magyar Balázs, mint mondók, földi gazdagság és hősi dicsőség közepette sem feledkezett meg lelkének üdvéről és mint igaz magyar a Boldogságos Szűz tiszteletéről. Szűz Mária tiszteletére, saját s szüleinek lelki üdvéért nagyszerű alapítványt tett 1489-ben. Ez évben ugyanis urnap utáni vasárnapon megjelent Budán Báthory István országbíró előtt, hogy Kinizsy Pál vejének jelenlétében és beleegyezésével jogérvényes okmányt állíttasson ki alapítványáról. Ennek értelmében alapít az illavai plebániái templomban két oltárnokságot a Boldogságos Szűz és sz. Borbála szűz és vértanu tiszteletére, adományozván az oltárnokok javadalmául egész Tunezsi községet, egy malmot Belluson és egy kertet Illaván. A javadalmasok kötelesek lesznek mindenkoron az ő és szüleinek lelki üdvéért miséket mondani. A kegyuri jogot Illava plebánosára és polgáira ruházta; kikötötte azonban, hogy az alapítvány csak halála után lépjen életbe.

Azon időket tekintve, igazán fejedelmi alapítvány, de sajnos, hogy csakhamar elvonatott eredeti rendeltetésétől, vagy talán soha sem fordított arra. Az alapító okmány eredeti példányát a gróf Nádasdy család nádasd-ladányi levéltárában őrzik.

A jámbor alapító csak kevéssel elte túl nagy jötevőjét, szeretett királyát, Mátyást; meghalt 1490-ki év végén, valahol Kassa vidékén. Halála után örökösai kiadták ugyan az oltárnokságok javait, s talán mig Kinizsy elt (megh. 1494-ben)

II.

Illava a reformáció idejében.

Érvényesült is az alapító akarata, s önálló oltárnokok élveztek a javadalmat: de 1506-ban az illavai plebános már pörlekedik Tunezsic miatt a szomszédos Petróczy családdal és pedig mint tulajdonképeni javadalmas altaristáról már szó sincs. Meglehet, hogy paphány következtében nem lehetett betölteni a javadalmat és pár év lefolyása után, ellenmondás nélkül a plebános kezén maradt.

Első névszerint ismeretes illavai plebánost Balázsnak hitták. Erről Illava legrégebbi regisztruma imígyen emlékezik meg: „1500 Honorabilis vir dñus Blasius plebanus de Leva facit Concampium super terras arabiles.“ Ezek valószínűleg plebániái szántóföldek voltak. A mi a plebános többi dotációját illeti, kapott a kegyurtól naponta három cipó kenyeret és két pint bort, azonkívül évi fizetés fejében ötven forintot huzott.

1509-ki február 12-én *Laurentius Joannes de Baon* birja az illavai plebániát Alapos tanultságáról azon körülmény tanuskodik, hogy pápai és bíróalmi közjegyző volt. 1519-ben már mint a trencsényi kerület esperese van jelen a trencsényi plebánia templomban, egy, a tizenként apostól tiszteletére alapított oltárnokság föllállításánál. („Circa quod negotium presentes aderant honorabiles et discreti domini Laurentius vicearchidiaconus Trinchiniensis pro tunc plebanus oppidi Illava... Andreas parochus de Cazza, Georgius plebanus de Tepla.“ L. Sztárek *Protocollum Abbatum et Parochorum Trechiniensium* 374 l.) Meddig élt, s kik voltak közvetlen utódjai nem tudjuk.

1527-ben Illavát I-ső Ferdinand király Macedoniai László későbbi nagyváradi püspöknek adományozta. Nem sok hasznát láthatta a püspök, mert már 1533-ban guiletinci Ostrozyth Miklós s Jánosnak adta el.

A statuuálás, birtokba bevezetés, kivált a hirhedt Podmanický testvérek erőszakoskodásai miatt, végérvényesen és az egész birtokra csak 1543-ban történhetett. Csodálatos, hogy a statuuáló nyitrai káptalan Ostrozyth Jánost — Miklós már nem élt — királyi pápens értelmében Tunezsic község birtokába be is iktatta. Hogy e község a királyi levélbe becsusztott, azt még értenők, ötven év előtt még az illavai vár tartozéka volt; de hogy foganosíthatta a káptalan a beiktatást, melynek tudnia kellett, hogy Tunezsic egyházi tulajdon, azt nem értjük. Különb Ostrozyth vagy általában nem vette birtokába Tunezsicet, vagy maga is segített, hogy jogos birtokosának visszaadassék. Mert már 1548-ban I-ső Ferdinand király *bizonnyos hívei kérelmére*, anélkül, hogy Ostrozyth ellen mondott volna, a Magyar-féle oltárnokságok javait új adomány címén az illavai egyháznak adományozza és a beiktatással ismét a nyitrai káptalant bizta meg. Az adomány alapjául a király azt hozza föl, hogy ezen javakról köztudomásu, miszerint *régi időtől fogva ezen egyházhhoz tartoznak*. A beiktatás 1549-iki szeptember első napjaiban történt Csalthyczky Péter királyi, s Deáky mester, nyitrai kanonok káptalani ember által. Mint látjuk e királyi ténnyel megvonatot a Magyar-féle altariáktól a létezés alapja és javaik jogérvényesen — t. i. világi jog szerint — csatoltattak az illavai plebániához. Hogyan történhetett ez? talán nem emlékeztek már Magyar alapítványára? Nem hihető; hiszen az alapító levél ott volt vagy a plebánia, vagy a kegyur leveltárában. Miután ezen okmány Ostrozythék révén jutott mostani helyére, a Nádasdyak birtokába, azt hisszük, a kegyur titkolta el és pedig azon célból, hogy e javak is kegyurasága alá jussanak. A plebános csak nyert vele; az egyházi hatóság pedig örülhetett, hogy általában csak megmenthette e javakat az egyház számára. Hiszen ez egyház vagyonának már óriási része az időben világiak kezén volt.

Különb Ferdinand ezen adományozásából biztossággal azt is megállapíthatjuk, hogy az illavai plebánia 1549-ben még a katolikusok kezén volt.

A protestantizmus ugyan már II. Lajos uralkodása alatt kezdett terjedni hazánkban, azonban inkább csak a kir. városokban és a németajku lakosság között. A főurak és a nemesség általában még erősen a katolikus valláshoz ragaszkodtak, s ezen hithűségöknek, úgy az országgyűléseken, mint magával a királyal szemben is kifejezést adtak. Így, midőn a király 1525-iki február 2-kára — Gyertyaszentelő B. Asszony ünnepén — magához tanácsra kérte volna az urakat, azt üzentek neki: „mert Istennek hála még nem lutheránusok és Magyarország Védasszonya ünnepét ájtatosan meg akarják ülni“ és nem mentek el. (Fraknoi V. Magyarország a mohácsi vesz előtt. 115. s. kk. II.) A katolikus főpapok éber figyelemmel kísérték a mozgalmat, úgy az országban, mint az udvarban is, s Mária királyné lutheranizáló kísérletei sem eredményezhettek többet, mint hogy az udvar német parazita kegyencei titokban a reformációhoz szítottak.

A mohácsi esata után megváltoztak a viszonyok. Fölbomlott a hitegység, s evvel ismét számtalan sok rosznak megnyílt a forrása. A főpapok nagy része a mohácsi mezőn elvérzett; az egri, nyitrai, nagyváradi, győri, pécsi, csanádi és gyulafehérvári püspökségek javait hatalmaskodó főurak foglalták el, s már ez is elegendő ok volt, hogy a katolicizmussal végleg szakítsanak.

Trencsény megyére nézve nagyon helyesen jegyzi meg egy protestans író: „Nulli parti Hungariae cessit facilius opus reformationis, quam comitatui huic,“ az ország egy részében sem ment oly könnyen a reformálás, mint Trencsény megyében. (M. Klanicza Fata A. C. Eccl. Fabónál Monum. Evang. III. k.) Ennek három oka volt: 1. a hussziták hosszú tartózkodása a megyében és a cseh testvérek tözsomszedsága; 2. Thurzó Ferencz nyitrai választott püspöknek — még áldozárnak sem volt fölszentelve — indulenciája, ki később maga is lutheránus lett és megházasodott; 3. a megyei nemesség tulnyomó részének aposztaziája.

Hogy ez utóbbi faktor nélkül nem terjedett volna oly gyorsan a reformatio, magok a protestansok tanuik rá, midőn az 1600-ban tartott bitcsei zsinaton az urak és politikai hatóságok támogatását kérvén írják: „Nisi enim magistratus politici accesserit auxilium, inani contentione ministri Ecclesiarum fatigantur.“ (Ribini Memor. Eccl. A. C. I. 315. l.)

Trencsény megye területén az első protestans egyház Baában alakult 1525-ben Modonjus Bazil alatt. Csakhamar követték ezt: Hunicsovai Pál (cseh) Drietomán, György pásztor (cseh) Szoblahon, Otyпка Bálint Gradnán, Schindler János Beckón, Turman Szeleccen és Bierócon, Obora Szucsán, Polák János Bolessón, Krielhajka János Lukin stb. (V. ö. Fabó And. Monum. Evang. III. k.)

Illavának megreformálása csak lassan és nagy körültekintéssel történt, a mint azt magok a protestans írók is mondják. Gyanitom, hogy Mihály pap volt az, a ki városunk eddig hű katolikus népét 1550—1560 között úgy szólván észrevétlenül terelte el ősei hitétől. Ezen Mihályt 1565 szeptember havában Trencsény sz. kir. város tanácsa egyhangulag választotta meg plebánosának. Csak hogy ez nem nagyon volt hajlandó elfogadni a neki felajánlott plebániát; háromszor menesztettek küldöttséget hozzá, míg meghallgatta kérésüket. Illaváról távozott u. év november 29-én. Mikor jött Illavára nem tudni. Trencsényben csak rövid ideig működött. Bornemissza Pál nyitrai püspök, ki nagyban fáradozott, hogy egyházmegyéjét tudatlan és már eretnek papoktól megtisztítsa, Mihályt Nyitrára idézte, hogy igazhitéséről meggyőződjék mielőtt, e fontos plebánia javadalomba beiktattatná. A vizsga szomoruan ütött ki, mert Mihály plebánost a püspök 1567-ki április 24-én trencsényi plebániájától megfosztotta.

Ezután még éveken át mint lutheranus pap, részint Trencsény környékén, részint a szomszédos Morvaországban tartózkodott. (L. Sztárek i. m. 499. l.) Bornemissza eljárásából következtetem, hogy Mihály mikor Illaváról Trencsénybe jött, már lutheranus volt, s következőleg a lutheranizmust is ő honosította meg Illaván.

Talán közvetlenül Mihály után jött Illavára lelkésznek Wolko (Volecius, Velecus) Gábor. Katolikus módon volt ugyan felszentelve, de már eretnek és házas. A protestansok ezt tartják Illava tulajdonképeni reformátorának. 1575-iki április 8-án már nem élt és mint illavai plebános halt meg. A fenti napon ugyanis kiállított Moszócy Zakariás, nyitrai püspök általános helynöke, Chotesowy (Sztárek szerint Kottesowszky) György trencsényi plebánosnak nyugtát, hogy tőle a néhai Wolko Gábor illavai plebános után maradt, s Trencsény városánál elhelyezett 50 magyar forintot — miután a plebános gyermekei már korábban elhaltak volt — a nyitrai székesegyház számára átvette. (L. Sztárek i. m. 366. l.)

(Folytatása köv.)



Hirdetés.

Az alábbi biztosítási társulat Nyitra város és Nyitramegye jelentékenyebb városaiban

ügynökségek

felállítását tervezi.

A jobb körökben ismeretes urak vagy kereskedők, kik biztosítással melékesen toglalkozni kívánnak,

jelentékeny jövedelemre

tehetnek szert, s ajánlataikat intézzék

„A hamburgi katonaszolgálati, kiházásitási és kortöke biztosítási társulat kerületi képviselőségéhez“

Pozsony, Vadászor 32. sz.



Alapított 1869-ben.

A NYITRAI NÉPBANK

mint részvénytársaság

elfogad betéteket a legjutányosabb feltételek mellett, leszámítol váltókat, betéti könyvecskéket;

kölcsönöket ad ingatlanokra a legkisebb kamatláb és szabott ügyvédi díjak mellett amortizációra különböző tervekben;

előleget ad arany- és ezüstneműekre, sorsjegyek-, részvények- és másnemű értékpapírokra;

elad és vesz mindeunemű értékpapírt napi árforlyamban;

felvilágosítással szolgál és mindennemű megbizást teljesít: bank-, pénz- és biztosítási ügyekről.

Az igazgatóság.

Székháza Varosháztér 3. sz.



Legnagyobb nyeremény
legszerencsésebb esetben
1.000,000 korona.

Az összes 50.000 nyeremény
JEGYZÉKE.

A legnagyobb nyeremény legszerencsésebb esetben
1.000,000 korona

A nyeremények részletes beosztása a következő:

Készpénzben fizetendő	Jutalom	Korona
1	jutalom	600000
1	nyer. á	400000
1	" "	200000
2	" "	100000
1	" "	90000
1	" "	80000
1	" "	70000
2	" "	60000
1	" "	40000
5	" "	30000
1	" "	25000
2	" "	20000
3	" "	15000
31	" "	10000
67	" "	5000
3	" "	3000
432	" "	2000
763	" "	1000
1238	" "	500
90	" "	300
31700	" "	200
3900	" "	170
4900	" "	130
50	" "	100
3900	" "	80
2900	" "	40

50,000 nyer. és jut. összegben **13.160,000**
melyek hat húzásban sorsoltatnak ki.

A második nagy magy. kir. osztálysorsjáték
nemsokára ismét megkezdődik és

100,000 sorsjegyre **50,000** újból nyeremény

jut, vagyis az oldaltlévő nyereményjegyzék szerint az
összes sorsjegyek fele feltétlenül nyerni fog.

A nyerési esélyek tehát, amint már általánosan
ismeretes, óriásiak.

Szíves mielőbbi megrendeléseknél eredeti sors-
jegyeket a tervszerű eredeti árban és pedig:

egy egész I-ső oszt. eredeti sorsjegyet **6.-** frt
" fél " " " " **3.-** " "
" negyed " " " " **1.50** " "
" nyolcad " " " " **0.75** " "

küldünk szét utánvétellel, vagy a pénz előleges befizetése ellenében.

A húzások után megküldjük tisztelt vevőinknek a
hivatalos húzási jegyzéket, hivatalos tervezetek pedig díj-
talanul állanak előre is rendelkezésre. Amint ismeretes,
a húzások a magy. kir. kormány ellenőrzése mellett
nyilvánosak és azoknál mindenki megjelenhetik.

Kiváló szerencse

kedvezett főuradanknak az I. magy. kir. osztálysors-
játékban, a mennyiben már az előző osztályokban (az
első öt osztályban) **100,000, 30,000, 5000,** vala-
mint számos **2000, 1000, 500** és **300** koronás
nyereményt nyertek főuradankban, melyeket a szeren-
ces nyerőknek ki is fizettünk.

Ajánlatos ennélfogva a II-ik magy. kir. osztály-
sorsjáték I-ső húzásához a megrendeléseket mielőbb hoz-
záink juttatni. Emlékeztetünk az első sorsjátéknál han-
gostattott azon többszöri figyelmeztetésünkre, hogy rövid-
del az első osztályú húzás előtt az első osztályú sors-
jegyek elkelnék; és igazunk is volt, mert még közvetlen
az első osztály húzása előtt a bel- és külföld elárasztott
benőnkent rendelményekkel olyannyira, hogy a későn
érkezőket legnagyobb sajnálatunkra már nem eszköz-
özhetjük.

Kérjük tehát a rendelményeket az első osztályhoz
mielőbb, mindenestre azonban legkésőbb

április hó 15-éig

hozzánk beküldeni, mert csak ez esetben ígérhetjük ezek
biztos eszközését.

Török A. és TSA

a magy. kir. szab. osztálysorsjáték

főelárusító

Budapest, V., Váci-körút 4/A.



A Mauthner-féle
hirneves
konyhakerti
és
virágmagvak

**zárt és hatóságilag védett csoma-
gokban, a törvényesen bejegyzett
medve-védjeggyel**

valamennyi nagyobb

fűszer- és vaskereskedésekben
kaphatók.

A Budapesten Andrássy-ut 23.
szám alatt létező Mauthner Ödön cég
csakis olyan csomagoknál vállal tel-
jes jótállást egészen **friss és valódi**
magvakért, a mely csomagok **ragasztva,**
a medve-ábrával és a Mauthner
névvel jelölve, úgy a mint a mellékelt
rajz is mutatja.

Szőlőtrágya-kompozíció



és szőlők alá való **mindennemű műtrágyá-
kat** elismert kitűnő minőségben ajánl

A „HUNGÁRIA“

műtrágya, kénsav és vegyi-ipar részvénytársaság

BUDAPEST, Váci-körút 21.

Részletes utasításokat kívánatra ingyen és bérmentve küld az igazgatóság.